

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ: Σ.Σ.Ο.Ε.

Αρ. 216 438

Θ Ε Μ Α

ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

ΧΡ. ΤΣΟΥΡΑΜΑΝΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΡΙΑ

ΒΕΝΤΟΥΡΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΜΕΣΟΛΛΟΓΙ, 1997

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ: Σ.Σ.Ο.Ε.

Θ Ε Μ Α

**ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

ΧΡ. ΤΣΟΥΡΑΜΑΝΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΡΙΑ:

ΒΕΝΤΟΥΡΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

<u>ΠΡΟΛΟΓΟΣ</u>	σελ. 3
<u>ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:</u> ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	" 4
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ (I):</u> ΕΘΙΜΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	" 5
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ (II):</u> ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΑΔΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ	" 13
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ (III):</u> ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ - ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	" 19
<u>ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:</u>	
ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ	" 24
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ (I):</u> ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΣΙΑ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΕΪΛΑΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ	" 25
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ (II):</u> ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΟΥΓΚΑΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ	" 29
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ (III):</u> ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	" 34
<u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	" 38
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	" 45

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Αντικείμενο αυτής της μελέτης είναι το συνεταιριστικό κίνημα, έτσι όπως αναπτύχθηκε και εξελίχθηκε τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε χώρες της Ασίας και της Αφρικής.

Η μελέτη μας αυτή χωρίζεται σε δύο μέρη, τα οποία μέρη αυτά, χωρίζονται σε τρία κεφάλαια το καθένα.

Έτσι, λοιπόν, στο πρώτο μέρος αναφερόμαστε στις εθιμικές μορφές συνεργασίας, στις συνθήκες ανάδυσης του κινήματος, καθώς και στο πως έχει εξελιχθεί το συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα. Επίσης, γίνεται μίαν αναφορά και στη νομοθεσία των συνεταιρισμών.

Στο δεύτερο μέρος αναφερόμαστε στο συνεταιριστικό κίνημα στην Ασία και στην Αφρική, που για μίεν την πρώτη ενδεικτικά αναφέρουμε το παράδειγμα της Κεϋλάνης και της Συρίας, για δε τη δεύτερη το παράδειγμα της Ουγκάντας και της Ζάμπια. Επίσης γίνεται μίαν αναφορά και στην ιστορική της εξέλιξη.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΘΙΜΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σ' αυτήν την ενότητα θα αναφέρουμε κάποια παραδείγματα εθιμικών μορφών συνεργασίας σε επίπεδο χωριού, ενδοοικογενειακής μορφής συνεργασίας, δια-οικογενειακής μορφής συνεργασίας και συνεργασίας στις κοινότητες επί Τουρκοκρατίας και τα Αμπελάκια.

- Παραδείγματα εθιμικών μορφών συνεργασίας σε επίπεδο χωριού:

α) **Αλλαξοβόϊδισμα:** Σύμφωνα μ' αυτό το έθιμο, όποιος έχει ένα βόδι δανείζεται και άλλο ένα από το συγχωριανό του για να οργώσει. Αυτό το έθιμο συναντάται σε πολλά μέρη της προκαπιταλιστικής Ελλάδας και ιδιαίτερα στη Θράκη.

β) **Βοϊδοκαματιά:** Το έθιμο αυτό συναντάται στην Αιτωλία και τη Φθιώτιδα και σύμφωνα μ' αυτό, όταν κάποιος γεωργός που δεν έχει βόδια θέλει να καλλιεργήσει το χωράφι του, το καλλιεργεί κάποιος άλλος που έχει βόδια. Ο ιδιοκτήτης παίρνει το σιτάρι ή το κριθάρι και ο καλλιεργητής το άχυρο.

- Παράδειγμα ενδοοικογενειακής μορφής συνεργασίας

α) Ζάντραγκα: Η Ζάντραγκα είναι μια μορφή ευρείας οικογένειας και θεωρείται πως αυτή υπήρξε το εργαλείο για την κατάκτηση του βαλκανικού δάσους. Μεταξύ των μελών της υπήρχε συνεργασία αλλά και αντίθεση.

Παρατηρούμε δηλαδή, ότι τα μέσα παραγωγής ανήκουν στους άνδρες, οι δε γυναίκες ήταν αποκλεισμένες από αυτά. Εξ ου και η αποκλήρωσή τους.

• Παράδειγμα διά-οικογενειακής μορφής συνεργασίας

α) Το τσελιγκάτο: Είναι μια μεγάλη μορφή συνεργασίας και λειτούργησε μέχρι και τη δεκαετία του 1950, στους νομάδες κτηνοτρόφους των Σαρακατσάνων. Σύμφωνα λοιπόν, με αυτό το έθιμο, μέχρι και τριάντα οικογένειες σμήγαν τα κοπάδια τους δημιουργώντας το τσελιγκάτο, με αρχηγό το μεγαλύτερο τσέλιγκο, ο οποίος και το διευθύνει.

Τα μέλη του τσελιγκάτου αναλαμβάνουν όλες τις δουλειές. Από την παραγωγή, ένα μέρος κρατιέται για τις ανάγκες των οικογενειών, λόγω κλειστής κοινωνίας και τα περισσεύματα πωλούνται από κοινού. Ο τσέλιγκας είναι ο υπεύθυνος για τις πωλήσεις, προμήθειες κτηνοτροφών ή ενοικιάσεις ή αγορές βοσκοτόπων, κ.λ.π..

Τα έσοδα μοιράζονται στα μέλη του τσελιγκάτου, ανάλογα με τον αριθμό προβάτων που έχει ο καθένας.

Οι οικογένειες που συγκροτούν ένα τσελιγκάτο αποτελούν μία σαρακατσάνικη ομάδα που ζει σε καλύβες.

Ένα μέρος των εσόδων χρησιμοποιείται για έργα κοινής ωφελείας και ιδιαίτερα για τη λειτουργία σχολείων.

Πρέπει να τονιστεί ότι όλοι αυτοί οι λογαριασμοί κανονίζονται από τη γενική συνέλευση των μελών.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε τα εξής:

1) Στα τσελιγκάτα παρατηρείται μία συνεργασία ανδρών, αφού αυτοί είναι οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής.

Τόσο σ' αυτά, όσο και στη Ζάντρουγκα οι γυναίκες ήταν αποκλεισμένες από αυτά και σαν δώρο στο γάμο τους έπαιρναν ενδεικτικά κάποιο χρηματικό ποσό.

2) Επίσης, παρατηρείται μια συνεργασία μεταξύ ανδρών και γυναικών, αφού και οι δύο είναι εργάτες και προσπαθούν να επιβιώσουν, εκμεταλλεύοντας τη γη.

3) Υπάρχει όμως εκτός από τη συνεργασία και μία αντίθεση μεταξύ των δύο φύλλων, η οποία εντοπίζεται στο εξής: Οι μεν άνδρες αναλαμβάνουν λειτουργίες μη-εργάτη, πράγμα που τους οδηγεί να ασκούν τις οικονομικές δραστηριότητες με το μεγαλύτερο γόητρο και να διαθέτουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο από τις γυναίκες.

- Η συνεργασία στις Κοινότητες επί Τουρκοκρατίας και στα Αμπελάκια

α) Οι τοπικές Κοινότητες επί Τουρκοκρατίας θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως «Ο υπεύθυνος νοικοκύρης» για τα τόσα ουσιαστικά θέματα που τις απασχολούσαν.

Οι κοινότητες αυτής μαζί με τις συντεχνίες και την εκκλησία ήταν οι ασπίδες που προστάτευαν τον υπόδουλο λαό, ο οποίος προσπαθούσε να τακτοποιήσει τόσο τη ζωή του, όσο και τις υποχρεώσεις του απέναντι στον Τούρκο κατακτητή.

Μέσα από αυτές τις κοινότητες οι κάτοικοι της περιοχής συνεργάζονταν για την διεκπεραίωση των οικονομικών τους θεμάτων. Επειδή λόγω Τουρκοκρατίας δεν υπήρχε πλήρης ελευθερία, υπήρχε μια ημιελεύθερη συνένωση των κατοίκων κάθε τόπου σε μια κοινότητα όπου εκεί έβρισκαν αλληλεγγύη, αλληλοβοήθεια και αλληλοπιστωτική οικονομία συνεργασιακής μορφής.

Οι δημογέροντες στις κοινότητες εκλέγοντο με ελεύθερες εκλογές από τους πλουσίους, οι οποίοι ξεχώριζαν από τη μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση.

Τα δε βάρη κατανέμοντο σε κάθε πολίτη ανάλογα με την περιουσιακή του κατάσταση, χωρίς καμία επιβάρυνση στους φτωχούς και στους ημερομίσθιους, οι οποίοι δεν είχαν τίποτα.

Από τα παραπάνω γίνονται κατανοητές δύο αντιθέσεις:

1) Η πρώτη αφορά την οικονομική ισχύ που «ενσωματώνεται στη μεγάλη γαιοκτησία» και η οποία «συνεπιφέρει» τη μονοπώληση της άσκησης της κοινοτικής εξουσίας από τις μεγάλες οικογένειες γαιοκτημόνων.

Έτσι λοιπόν το αποτέλεσμα της εκλογής κοινοτικών αρχόντων είναι προδικασμένο και η γεροντοκρατία είναι στην πραγματικότητα ανύπαρκτη.

2) Η δεύτερη αντίθεση εντοπίζεται στις σχέσεις των δύο φύλων.

Αυτή η αντίθεση μπορεί να στηριχθεί στο γεγονός ότι επί Τουρκοκρατίας ιδιοκτήτης γης ήταν ο Σουλτάνος.

Οι άνδρες-αγρότες ήταν ταυτόχρονα εργάτες και κάτοχοι γης. Εν αντιθέσει με τις γυναίκες που ήταν μόνον εργάτες και όχι κάτοχοι γης.

Οι άνδρες είχαν επιπλέον ένα «ατού» σε σχέση με τις γυναίκες: ήταν και μη-εργάτες, οπότε αυτό και μόνο το γεγονός τους επέτρεπε να ασχοληθούν και με άλλες λειτουργίες.

β) Η συνεργασία στα Αμπελάκια, έγινε γνωστή από τη παραγωγή βαμβακερών ερυθρών νημάτων και την εξαγωγή

αυτών. Συμμετείχαν 22 χωριά της Θεσσαλίας της Κοιλιάδας των Τεμπών.

Τα Αμπελάκια αναπτύχθηκαν κατά την περίοδο 1770-1821 στην οποία ιδρύθηκαν τρεις Κοινές Συντροφίες και αδελφότητες. Έτσι, η πρώτη Κοινή Συντροφία λειτούργησε από το 1777 μέχρι το 1794, η δεύτερη μεταξύ 1795-1799 και η Τρίτη από το 1804 έως το 1812.

Τα τελευταία χρόνια (1813-1821) με τη διάλυση της Τρίτης Κοινής Συντροφιάς μπαίνουμε σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από την παρουσία μερικότερων Συντροφιών, που όμως απο-φεύγουν να συστήσουν Κοινές Συντροφίες, περιορίζοντας έτσι τις μεταξύ τους σχέσεις σε συνεργασίες «ευκαιριακού χαρακτήρα».

Στις Κοινές Συντροφίες συμμετείχε σχεδόν ολόκληρος ο πληθυσμός των 22 χωριών. Έτσι πιο συγκεκριμένα, συμμετείχαν έμποροι, τεχνίτες, εργάτες, ιδιοκτήτες αγροτικών κτημάτων και καλλιεργητές βάμβακος. Επίσης συμμετείχαν γυναίκες και παιδιά. Αυτοί ελεύκαιναν και έβαφαν τα νήματα, τα οποία συσκευάζοντο σε δέματα.

Αυτό που χαρακτήριζε τις Κοινές Συντροφίες ήταν η κοινή δημοκρατική διεύθυνση και η ειδίκευση της εργασίας.

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι τα μέλη των Κοινών Συντροφιών απαρτίζοντο από βασικές αξίες, όπως η

αλληλοβοήθεια, η φιλανθρωπία, η αλληλεγγύη και η πίστη μεταξύ των ατόμων.

Αν όμως επικεντρωθούμε μόνο στο γεγονός ότι μεταξύ των μελών των Κοινών Συντροφιών υπήρχε συνεργασία, τότε κινδυνεύουμε να παραβλέψουμε την έννοια της αντίθεσης. Οι έννοιες «συνεργασία - αντίθεση» καλύπτει και συμπληρώνει η μία την άλλη. Χωρίς την αντίθεση δε θα γινόταν κατανοητή η έννοια της συνεργασίας και το αντίθετο. Έτσι, αυτές οι δύο έννοιες αποτελούν το «βασικό ζευγάρι» για να κατανοήσουμε πλήρως το βαθύτερο νόημα του «συνεταιρίζεσθε - συνεργάζεσθε».

Έτσι παρακάτω θα κατανοήσουμε καλύτερα, μέσα από κάποιες αντιθέσεις που έχουμε εντοπίσει μέσα από τη σύνθεση των Κοινών Συντροφιών, την ουσία του ζευγαριού «συνεργασία - αντίθεση».

Έτσι έχουμε:

- Αντίθεση μεταξύ εμπόρων - εργατών
- Αντίθεση μεταξύ ανδρών - γυναικών
- Αντίθεση μεταξύ ενηλίκων - παιδιών
- Αντίθεση μεταξύ εργατών - καλλιεργητών

Μια βασική παρατήρηση που κάνουμε μεταξύ των εννοιών: αντίθεση - συνεργασία είναι ότι υπάρχει ισοδυναμία στο

θεωρητικό επίπεδο. Αυτό όμως δεν ισχύει στο πρακτικό επίπεδο.

Στις Κοινότητες και την ευρεία οικογένεια, επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, φαίνεται ότι η συνεργασία κυριάρχησε της αντίθεσης, ενώ στην Ελλάδα κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου φαίνεται ότι η αντίθεση κυριαρχεί της συνεργασίας. Στη φάση που διανύουμε η αντίθεση τείνει να κυριαρχήσει της συνεργασίας και στο εσωτερικό της πυρηνικής οικογένειας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η γυναίκα είναι εξαρτώμενη ως άτομο και ως πολίτης από τον άνδρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΑΔΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Οι συνεταιρισμοί είναι μία μορφή συνεργασίας που δημιουργήθηκε κατά τη γέννηση και ανάπτυξη του Κ.Τ.Π..

Σε αντίθεση με τις εθιμικές μορφές συνεργασίας όπου οι άνθρωποι συνεργάζονται για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες βρισκόμενοι σε συγκρουσιακή σχέση με τη φύση, η συνεταιριστική μορφή συνεργασίας είναι το αποτέλεσμα της ταξικής και ανδροκρατικής οργάνωσης ενός τμήματος της κοινωνίας, που βρίσκεται σε συγκρουσιακή σχέση τόσο με το κράτος όσο και με το βιομηχανικό και εμπορικό κεφάλαιο. Άρα θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο χαρακτήρας των συνεταιρισμών είναι ταξικός και ανδροκρατούμενος.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα το πως αναδύθηκε και γεννήθηκε το συνεταιριστικό κίνημα θα πρέπει να εξετάσουμε τρεις βασικές προϋποθέσεις - συνθήκες:

- α) Αντικειμενικές συνθήκες
- β) Υποκειμενικές συνθήκες Α
- γ) Υποκειμενικές συνθήκες Β.

Ως πρώτο ορίζουμε τις αντικειμενικές συνθήκες, υποκειμενικές συνθήκες Α, Β.

- **Αντικειμενικές συνθήκες:** Ως αντικειμενικές συνθήκες ορίζουμε τη γέννηση και ανάπτυξη του Κ.Τ.Π. στο οποίο ενσωματώνεται και ο Ο.Τ.Π. μέσα από τη διεύρυνση της εμπορευματικής παραγωγής και τον εκχρηματισμό της οικονομίας.
- **Υποκειμενικές συνθήκες Α:** Σαν υποκειμενικές συνθήκες Α μπορούν να θεωρηθούν οι προσανατολισμοί εκείνων των τάξεων που έχουν συμφέρον να οικοδομηθούν και να αναπτυχθούν συνεταιρισμοί.
- **Υποκειμενικές συνθήκες Β:** Ορίζουμε την ύπαρξη ενεργής μειονότητας ή ενεργών μειονοτήτων που μέσα από τη δράση τους, και ως φορείς εναλλακτικής πρότασης μπορούν να κάνουν τις λαϊκές τάξεις να διαμορφώσουν στάσεις ή και συμπεριφορές, οι οποίες να προσανατολίζονται προς τη δημιουργία συνεταιρισμών.

Ως δεύτερο θα εξετάσουμε αν πράγματι στον ελλαδικό χώρο υπήρχαν αυτές οι τρεις προϋποθέσεις - συνθήκες που να επιτρέψουν την ανάδυση των συνεταιρισμών.

Αυτό θα το πετύχουμε δίνοντας απαντήσεις σε τρία βασικά ερωτήματα ειδικά διαμορφωμένα για τη συγκεκριμένη περίπτωση.

A) Στην Ελλάδα υπήρχαν εκείνες οι αντικειμενικές συνθήκες, που να επιτρέπουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών;

Με την επέκταση του Ο.Τ.Π. από το 1871, αρχίζουν να δημιουργούνται οι αντικειμενικές συνθήκες για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Με την επέκταση του Ο.Τ.Π. από το 1871, αρχίζουν να δημιουργούνται οι αντικειμενικές συνθήκες για την ανάπτυξη του Συνεταιριστικού Τρόπου Παραγωγής, στον αγροτικό χώρο. Οι αντικειμενικές συνθήκες εντοπίζονται μέσα από τη σχέση: Ο.Τ.Π. - Εμπορικό Κεφάλαιο και διευρύνονται ποιοτικά με την επικράτηση του Κ.Τ.Π. την περίοδο του μεσοπολέμου.

Με την επικράτηση του Κ.Τ.Π. αρχίζουν να δημιουργούνται ταυτόχρονα και οι αντικειμενικές συνθήκες για την ανάπτυξη των καταναλωτικών και προμηθευτικών συνεταιρισμών, γιατί κατά το μεσοπόλεμο διευρύνονται τόσο η εργατική τάξη, όσο και ο Ο.Τ.Π. στο πεδίο της βιοτεχνίας.

Στην Ελλάδα η ανάπτυξη αυτή είχε σαν βάση την κατανομή της γης στους αγρότες και τη μεταφορά εργαζομένων από την αγροτική οικονομία προς τις υπηρεσίες και πιο ειδικά προς το Κράτος. Ως συνέπεια αυτού έχουμε τη δημιουργία μιας οικονομίας, αντιπαραγωγικής (ανάπτυξη εμπορίου, τουριστικών επιχειρήσεων) και ενός γιγαντιαίου αντιαναπτυξιακού κράτους. Επίσης στην Ελλάδα έχουμε την εισαγωγή ξένης τεχνολογίας και την απουσία αμιγούς ανταγωνισμού.

Αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούν να γίνουν κατανοητά αν στηριχτούμε στο γεγονός ότι οι οικονομίες της Δυτικής Ευρώπης αναπτύχθηκαν στη βάση:

- του ορθολογικού οικονομικού υπολογισμού,
- του επιστημονικού πνεύματος και της τεχνικής,
- της καινοτομίας.

Στην Ελλάδα απουσιάζει το στοιχείο του αμιγούς ανταγωνισμού και αυτό γιατί επικρατεί το πελατειακό σύστημα. Το κράτος προστατεύει τα συμφέροντα επιχειρήσεων που δεν είναι ανταγωνίσιμες στην αγορά.

Έτσι λοιπόν, αν μια επιχείρηση προστατεύεται με διάφορες επιδοτήσεις και παρά το ότι παράγει με υψηλό κόστος, τότε είναι φυσικό να μην εκσυγχρονίζει τον τεχνολογικό της εξοπλισμό, να μην καινοτομεί στον τομέα της να μην αναλαμβάνει τον επιχειρηματικό κίνδυνο συμπεριλαμβανομένου και του στοιχείου της αποτυχίας.

Επίσης, στην Ελλάδα υπάρχει ο ορθολογισμός του οικονομικού υπολογισμού αλλά απουσιάζουν το επιστημονικό πνεύμα και η καινοτομία. Λείπουν δηλαδή, η τόλμη, η κριτική διάθεση της αποτυχίας ή επιτυχίας, το ρίσκο.

Αυτό έχει σαν συνέπεια να μην δημιουργούνται ερευνητικά κέντρα και τρίτου κύκλου σπουδών στα πανεπιστήμια.

Επίσης, δε δημιουργήθηκε μια ομάδα επιστημόνων - θετικών και κοινωνικών - οι οποίοι να βρίσκονται σε οργανική σχέση με τη βιομηχανία δίνοντάς της προοπτική.

B) Υπάρχουν στην Ελλάδα οι υποκειμενικές συνθήκες A που να επιτρέπουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών;

Στην Ελλάδα παρατηρείται ο ερχομός προσφύγων λόγω της μικρασιατικής καταστροφής, οι καταστροφές των πολέμων (Α' παγκόσμιος πόλεμος και Βαλκανικοί) και η αγροτική, μεταρρύθμιση που έγινε μετά το 1923.

Την ίδια περίοδο στην Ελλάδα παρατηρείται και ένας επαναστατικός αναβρασμός από όλες τις απόψεις. Οι εργάτες επαναστατούν, οι αγρότες καθοδηγούνται από το παλαιοπολεμικό κίνημα για την υπεράσπιση των βασικών ζητημάτων τους.

Οι συνθήκες λοιπόν, αυτές που άνθισαν εκείνη την περίοδο επιδρούν ευνοϊκά στην αγροτιά, η οποία κατανοεί ότι μόνο μέσα από οργάνωση και αγώνα θα υπερασπίσει τα δίκαια αιτήματά της. Αυτό φυσικά μόνο μέσα από το συνεταιρισμό θα μπορούσε να το πετύχει.

Γ) Στην Ελλάδα υπάρχουν οι υποκειμενικές συνθήκες B που να επιτρέπουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών;

Σύμφωνα με τον ορισμό που δώσαμε για τις υποκειμενικές συνθήκες B, πρέπει να εξετάσουμε το ενδεχόμενο ύπαρξης ενεργής ή ενεργών μειονοτήτων στην Ελλάδα.

Αυτή ή αυτές οι μειονότητες θα πρέπει να διαμορφώσουν πρόταση αλλαγής προς ένα αντικείμενο ή κατάσταση, να έρθουν σε σύγκρουση με την εξουσία και τέλος να πείσουν τον πληθυσμό να ενεργοποιηθεί σ' αυτήν την πρόταση αλλαγής. Για να καταφέρει αυτή η ενεργής μειονότητα να πείσει τον πληθυσμό θα πρέπει να ισχύουν τα εξής:

- Επένδυση στο αντικείμενο σύγκρουσης (θυσίες),
- Αυτονομία (απουσία προσωπικών συμφερόντων),
- Σταθερότητα (αποφασιστική επιλογή μειονότητας και πιθανότητα να γίνει αυτή πηγή κοινωνικής επιρροής).
- Ακαμψία απέναντι στην εξουσία (αντιληπτή ως δογματική και απορρίπτεται, αποφασιστικότητα και καταλήγει σε επιρροή).
- Αμεροληψία ή ισότητα (στέραρη συμπεριφορά και πλαστικότητα).

Στην Ελλάδα δεν υπήρχαν μειονότητες τέτοιες, ώστε να υπάρξουν οι υποκειμενικές συνθήκες Β.

Κάποιοι αναφέραν ως ενεργή μειονότητα τον Μαυροκορδάτο. Δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε την άποψη αυτή, γιατί μπορεί μεν να έφερε στοιχεία μειονότητας, όμως δεν προκάλεσε σύγκρουση με την εξουσία. Επίσης ο Μαυροκορδάτος τόνισε απλώς την ανάγκη δημιουργίας διαφόρων μορφών συνεταιρισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ - ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Όπως γνωρίζουμε μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, ο αγροτικός παραγωγικός εξοπλισμός καταστράφηκε. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μεγάλες εκτάσεις γης να μείνουν ακαλλιέργητες και η αγροτική παραγωγή να μειωθεί σημαντικά.

Τα προβλήματα αυτά που ξεπήδησαν μετά το τέλος του Α' Παγκόσμιου Πολέμου και σε συνδιασμό με τους αγώνες των αγροτών για την απαλλοτρίωση της τσιφλικάδικης γης, είχαν ως αποτέλεσμα η αγροτική μεταρρύθμιση την περίοδο 1927-1937 να γίνει πλέον πραγματικότητα. Ως συνέπεια της αγροτικής μεταρρύθμισης ήταν η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την επέκταση των συνεταιρισμών.

Στην τριετία 1923-1926 ιδρύθηκαν στην Ελλάδα 2018 αγροτικοί συνεταιρισμοί. Επίσης, το 1924 δημιουργήθηκαν 24 περιφερειακές ενώσεις. Στα 1926 ο αριθμός των συνεταιρισμών αυξήθηκε σημαντικά και έφτασε τους 4.149, με 268.437 μέλη. Επίσης, και ο αριθμός των περιφερειακών ενώσεων αυξήθηκε σημαντικά και έφτασε στους 39. Στο τέλος του 1931 υπήρχαν

συνολικά 5.888 αγροτικοί συνεταιρισμοί και 85 περιφερειακές ενώσεις.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί μπορεί να επεκτάθηκαν αριθμητικά, δεν είχαν όμως ολόπλευρη ανάπτυξη. Από τους συνεταιρισμούς εκείνοι που υπερίσχυσαν ήταν οι πιστωτικοί, το ποσοστό των οποίων ανέρχεται το 1954 σε 64,2%, το 1964 σε 61,7% και το 1974 σε 71,5%.

Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα μετά το μεσοπόλεμο και μέχρι το 1985 χωρίζονται σε πρωτοβάθμιους και δευτεροβάθμιους. Οι πρώτοι ιδρύθηκαν και λειτουργούν σε επίπεδο κοινότητας και αγροτικών συνοικιών, ενώ οι δεύτεροι σε επίπεδο αγροτικής περιφέρειας.

Μιαν άλλη διάκριση που εντοπίζουμε είναι αυτή των Κεντρικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, οι οποίες αποτελούν μεν ένα είδος τριτοβάθμιας συνεταιριστικής οργάνωσης, αφού τα μέλη τους είναι Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών, διέπονται όμως είτε από διατάξεις που είναι αντίθετες με τις συνεταιριστικές αρχές, είτε από τη νομοθεσία «περί ανωνύμων εταιρειών».

Ανώτερη κεντρική συνεταιριστική οργάνωση στον Ελλαδικό χώρο είναι η Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ), που ιδρύθηκε το 1935 και έχει ως μέλη της Ενώσεις συνεταιρισμών. Σκοπός της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι

«η προαγωγή και διάδοση των γεωργικών συνεταιρισμών και η ανάπτυξη της συνεταιριστικής συνείδησης».

Επίσης εκτός από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς στην Ελλάδα δημιουργήθηκαν και καταναλωτικοί συνεταιρισμοί. Ο πρώτος καταναλωτικός συνεταιρισμός που δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε είναι «Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ - KONSUM» και ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1962.

Το πρώτο κατάστημα του καταναλωτικού συνεταιρισμού στην Αθήνα λειτούργησε το 1965. Το 1972 ιδρύθηκε ο καταναλωτικός συνεταιρισμός Καβάλας. Από το 1984 ως και το 1987 ιδρύθηκαν οι περισσότεροι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα. Το σύνολο των καταναλωτικών συνεταιρισμών «Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ KONSUM» είναι μέλη της Ένωσης Καταναλωτικών Συνεταιρισμών Ελλάδος - KONSUM, η οποία ιδρύθηκε το 1985, με μόνο σκοπό να στηρίζει το θεσμό αυτό, να συντονίζει τις εργασίες, να συμβάλει στη δημιουργία νέων καταναλωτικών συνεταιρισμών, κ.λ.π.

Οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται «Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ KONSUM» είναι οι ακόλουθες:

1. Ελευθερία και εθελοντική συμμετοχή ανεξάρτητα από επάγγελμα, κοινωνική θέση, φύλλο, κομματική τοποθέτηση, γραμματικές γνώσεις και θρησκεία.
2. Ίση συμμετοχή μελών.

3. Πώληση τοις μετρητοίς.
4. Περιορισμένος τόκος στις μερίδες.
5. Χαμηλές τιμές και εγγυημένη ποιότητα.
6. Διανομή κερδών με βάση τις συναλλαγές.

Εκτός όμως από την επέκταση και εξάπλωση των συνεταιρισμών σε όλες τις μορφές και βαθμίδες τους, πρέπει να δούμε πως εξελίχθηκε και η νομοθεσία περί συνεταιρισμών. Δηλαδή, ποιοι νόμοι και ποια προεδρικά διατάγματα διέπουν σήμερα τους συνεταιρισμούς.

Έτσι λοιπόν, ο πρώτος και μακροβιότερος νόμος που αφορούσε τους συνεταιρισμούς στην Ελλάδα, ήταν ο ν. 602/1915 «Περί Συνεταιρισμών».

Το 1979 ο ν. 602/1915 αντικαταστάθηκε από το ν. 921/1979, όπου εκεί ο νομοθέτης διέσπασε το δίκαιο περί συνεταιρισμών σε δίκαιο γεωργικών και αστικών συνεταιρισμών. Το 1985 ο ν. 921/1979 αντικαταστάθηκε από το νόμο 1541, ο οποίος αφορούσε τις «Αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις».

Ο ν. 1541/1985 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς έχει αντικατασταθεί με το ν. 2169 της 10/10.9.1993 «Αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις», ο οποίος σε ορισμένες διατάξεις του, τροποποιήθηκε με το ν. 2181/1994.

Όσον αφορά τώρα τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς ο ισχύων μέχρι τότε ν. 602/1915 έπαψε να ισχύει το 1984. Το

έτος αυτό δημιουργήθηκε ειδικό νομοθετικό πλαίσιο, με βάση το Π.Δ. 17/1984.

Στα επόμενα τρία χρόνια και το έτος 1987 το Π.Δ. 93/1987 αντικατέστησε το Π.Δ. 17/1984. Το Π.Δ. 93/1987 αναφέρεται στην «Αναμόρφωση και ενοποίηση της νομοθεσίας για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς», το οποίο αποτελεί και το ισχύον δίκαιο μέχρι σήμερα.

Τέλος, όσον αφορά τους λοιπούς αστικούς συνεταιρισμούς ο ν. 602/1915 αντικαταστάθηκε από τον νόμο 1667 της 6.2.1986 «Αστικοί συνεταιρισμοί», ο οποίος ισχύει μέχρι και σήμερα. Επίσης, έχουν εκδοθεί τα Π.Δ. 422/1987 «Μητρώο αστικών συνεταιρισμών» και 64/1989 «παράταση προθεσμίας προσαρμογής των καταστατικών» για λογαριασμό του ισχύοντος νόμου για τους «Αστικούς Συνεταιρισμούς».

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

**ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ
ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΣΙΑ

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΕΪΛΑΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ

Οι συνεταιρισμοί των χωρών αυτών έχουν τη μορφή συνεταιριστικής εταιρείας. Στην πλειοψηφία τους, οι συνεταιρισμοί αυτοί είναι πιστωτικοί, το ποσοστό των οποίων ανέρχεται στο 65% του συνόλου των συνεταιρισμών. Το γεγονός αυτό έγκειται στο πρόβλημα της τοκογλυφίας που είναι πολύ εκτεταμένη στις χώρες της Ασίας.

Μια δεύτερη μορφή αγροτικού συνεταιρισμού περισσότερο ανεπτυγμένη στις χώρες της Ασίας, είναι οι συνεταιρισμοί για την αξιοποίηση στην αγορά των αγροτικών προϊόντων.

Οι παραγωγοί συνεταιρισμοί έχουν περιορισμένη δράση λόγω έλλειψη κεφαλαίων. Οι συνεταιρισμοί αυτοί σε ορισμένες χώρες δρουν σαν συνεταιρισμοί επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων, σε άλλες αξιοποίησης των τοπικών πρώτων υλών.

Σε άλλες περιπτώσεις, οι παραγωγικοί συνεταιρισμοί παίρνουν το χαρακτήρα καπιταλιστικής επιχείρησης στους οποίους μέλη είναι εύποροι γαιοκτήμονες ή τσιφλικάδες. Οι παραγωγικοί αυτοί συνεταιρισμοί λειτουργούν με βάση την αρχή

της διατήρησης της ιδιοκτησίας της γης και στα μέσα παραγωγής από την πλευρά των μελών τους. Επίσης, διατηρείται η διανομή των εισοδημάτων στα μέλη τους με βάση την κατεχόμενη γη και την εργασία που προσφέρει το κάθε μέλος.

Στις χώρες της Ασίας βασικός σκοπός των συνεταιρισμών είναι η καλύτερευση και ανύψωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού τους.

Από τις χώρες της Ασίας ενδεικτικά θα αναφερθούμε σε δύο: στην Κεϋλάνη και στη Συρία, για να δούμε πότε άρχισε να αναπτύσσεται το συνεταιριστικό κίνημα και ποιες επιπτώσεις είχε στην οικονομική ζωή των χωρών αυτών.

α) Κεϋλάνη: Στην Κεϋλάνη το συνεταιριστικό κίνημα άρχισε να αναπτύσσεται και να παίζει καθοριστικό ρόλο στην οικονομική ζωή της χώρας.

Σκοπός της κυβέρνησης την 1η Ιουλίου του 1957 είναι η δημιουργία ενός ενιαίου αγροτικού συνεταιρισμού σε κάθε χωριό, στον οποίο συνεταιρισμό θα είναι ενωμένοι όλοι οι υπάρχοντες.

Γίνονται προσπάθειες για τη δημιουργία και ανάπτυξη παραγωγικών συνεταιρισμών, που θα αποσκοπούν στην από κοινού καλλιέργεια της γης.

Παράλληλα, έχουμε και την ανάπτυξη και άλλων μορφών αστικών συνεταιρισμών.

Το 1969 υπήρχαν στη χώρα 13.889 συνεταιρισμοί όλων των κατηγοριών με 1.688.070 μέλη εκ των οποίων 3.590 είναι αγροτικοί πιστωτικοί και 674 αγροτικοί παραγωγικοί και πώλησης, 5059 αγροτικοί μικτής μορφής, 271 αλιευτικοί, 1.162 βιοτεχνικοί, 656 αστικοί καταναλωτικοί, 263 αστικοί πιστωτικοί, 179 εργασίας και 2035 σχολικοί.

Οι παραπάνω συνεταιρισμοί είναι οργανωμένοι κατά κατηγορίες στις κεντρικές τους οργανώσεις.

Οι αγροτικοί είναι οργανωμένοι στη Συν/κή Ομοσ/δία της Κεϋλάνης που ιδρύθηκε το 1955, στην Ένωση Παραγωγών Κεϋλάνης που ιδρύθηκε το 1961, στην Ένωση Παραγωγών καουτσούκ που ιδρύθηκε το 1967 και στην Ένωση Παραγωγών Ινδοκαρύων, που ιδρύθηκε το 1942.

Οι αστικοί συνεταιρισμοί είναι οργανωμένοι σε αντίστοιχες κεντρικές οργανώσεις κατά κατηγορίες, όπως η Ένωση Καταναλωτικών Συνεταιρισμών, που ιδρύθηκε το 1965, η Ένωση των Βιοτεχνικών στα 1964 και η Ένωση Αλιευτικών που ιδρύθηκε το 1952. Εκτός από αυτές τις κεντρικές οργανώσεις υπάρχουν και τρεις επαρχιακές συνεταιριστικές τράπεζες και άλλες 278 επαρχιακές δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις.

Το συνεταιριστικό κίνημα στην Κεϋλάνη καθοδηγείται από το Υπουργείο Τροφών και Γεωργίας. Ακόμα υπάρχει και μια κεντρική συνεταιριστική σχολή για τη δημιουργία στελεχών.

β) Συρία: Στη Συρία η πρώτη συνεταιριστική προσπάθεια έγινε στα 1942 με την ίδρυση αγροτικού συνεταιρισμού στο χωριό Deir Attiye. Μεταξύ του 1943 και 1950 ιδρύθηκαν και άλλοι συνεταιρισμοί σε πόλεις και χωριά. Αυτοί όμως, λόγω έλλειψης συνεταιριστικής νομοθεσίας, κρατικής υποστήριξης και οικονομικών μέσων, δε παρουσίασαν καμία ιδιαίτερη δράση.

Όταν ενώθηκε η Συρία με την Αίγυπτο και αποτέλεσαν την Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία ψηφίστηκε στα 1950 και τροποποιήθηκε το 1958, ο συνεταιριστικός νόμος.

Η εξέλιξη του συνεταιριστικού κινήματος στη Συρία είναι πολύ αργή. Στα 1950 υπήρχαν συνολικά 8 συνεταιρισμοί με 239 μέλη. Στο τέλος του 1958 ήταν 54 συνεταιρισμοί με 2295 μέλη. Η ανάπτυξη αρχίζει από το 1960 και μετά. Στο 1965 υπήρχαν 745 συνεταιρισμοί με 74.153 μέλη, εκ των οποίων 27 ήταν οικοδομικοί, 12 υπηρεσιών, 15 παραγωγικοί αστικοί, 2 φοιτητών και οι υπόλοιποι αγροτικοί, από τους οποίους οι περισσότεροι ήταν μικτής μορφής.

Οι συνεταιρισμοί αυτοί είναι οργανωμένοι σε δύο κεντρικές συνεταιριστικές οργανώσεις, οι αγροτικοί στην Εθνική Ομοσπονδία Αγροτικών Συνεταιρισμών και οι αστικοί στην Ομοσπονδία Οικοδομικών Συνεταιρισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΟΥΓΚΑΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑ

Στις χώρες της Αφρικής το συνεταιριστικό κίνημα χρησιμοποιείται σαν ένα από τα βασικά μέσα για την ανοικοδόμηση του καινούργιου οικονομικού τους συστήματος. Γι' αυτό και οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών δίνουν ιδιαίτερη σημασία στο συνεταιριστικό κίνημα και το ενισχύουν με όλα τα μέσα.

Τα απελευθερωθέντα κράτη της Αφρικής κληρονόμησαν από το αποικιακό καθεστώς τους πιστωτικούς, τους προμηθευτικούς και τους συνεταιρισμούς πώλησης. Βασική κατεύθυνση του συνεταιριστικού κινήματος είναι από τη μια μεριά να μετατρέψει τις αποικιακές συνεταιριστικές εταιρείες σε εθνικές και από την άλλη να δημιουργήσει νέες ισχυρές συνεταιριστικές οργανώσεις που να βρίσκονται κυρίως στα χέρια των εργαζομένων τάξεων και οι οποίες θα είναι ικανές να βοηθήσουν στο μετασχηματισμό της αγοραστικής οικονομίας και γενικότερα της εθνικής οικονομίας.

Βασική αρχή αυτών των εθνικών συνεταιριστικών κινήματων είναι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί να πάρουν πολύμορφο χαρακτήρα και να συνδεθούν με την παραγωγή, την κατανάλωση, την πίστωση, την προμήθεια και την μεταποίηση.

Τα συνεταιριστικά κινήματα σε πολλές χώρες αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς και βαθμιαία παίρνουν μεγάλη δύναμη. Οι κυβερνήσεις στα αφρικανικά κράτη ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών με κύριο σκοπό την εξάπλωση της οικονομικής τους δράσης για τη μετατροπή τους από συνεταιρισμούς πώλησης σε παραγωγικούς συνεταιρισμούς.

Οι κυβερνήσεις των κρατών αυτών, μαζί με την οργάνωση των παραγωγικών συνεταιρισμών δημιουργούν μεγάλα κρατικά αγροτικά νοικοκυριά και φάρμες, ινστιτούτα, σχολεία, κ.λ.π., τα οποία συμβάλλουν ουσιαστικά στην παραπέρα ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος.

Στα 1972 τα αραβικά κράτη (Ιράκ, Λίβανος, Λιβύη, Αίγυπτος, Σουδάν, Συρία, Τυνησία) δημιούργησαν την Αραβική Αγροτική Συνεταιριστική Ομοσπονδία, σκοπός της οποίας είναι η καλύτερευση του οικονομικού και κοινωνικού επιπέδου των αγροτών με την προαγωγή του συνεταιριστικού κινήματος.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, τα συνεταιριστικά κινήματα των χωρών αυτών βρίσκονται σε καθυστέρηση. Δεν μπόρεσαν ακόμα να αποκτήσουν την πρωτοβουλία της ανεξάρτητης

λειτουργίας και δράσης τους για να γίνουν αυτόβουλοι και δημοκρατικοί οργανισμοί με επικεφαλείς τους, καθοδηγήσεις που να ανταποκρίνονται στην αποστολή τους και να είναι της εμπιστοσύνης των μελών τους.

Τα διοικητικά στελέχη των συνεταιρισμών είναι κυρίως εκπρόσωποι κυριαρχούντων πολιτικών κομμάτων ή διοικητές που διορίζονται από το κράτος. Η συμμετοχή του πληθυσμού στους συνεταιρισμούς είναι μικρή.

Ενδεικτικά από τις χώρες της Αφρικής θα αναφέρουμε την Ουγκάντα και τη Ζάμπια.

Ουγκάντα: Το συνεταιριστικό κίνημα στη χώρα αυτή ξεκινάει από το 1913 όταν έγιναν οι πρώτες προσπάθειες για την ίδρυση ενός αγροτικού συνεταιρισμού στη Μπουγκάντα. Το 1946 έγινε ο πρώτος συνεταιριστικός νόμος. Μετά το 1962 η χώρα αυτή απέκτησε την ανεξαρτησία της από τους Άγγλους αποικιστές. Τότε άρχισε να αναπτύσσεται το συνεταιριστικό κίνημα με γρήγορο ρυθμό, χάρη στα ειδικά μέτρα που πήρε το ελεύθερο κράτος της Ουγκάντας.

Στα 1963 ψηφίστηκε νέος νόμος για τους συνεταιρισμούς που τους έδωσε ειδικά προνόμια και διευκόλυνε την εξάπλωσή τους σ' όλη την ύπαιθρο. Στα 1964 ιδρύθηκε η Συνεταιριστική Τράπεζα για την άσκηση της αγροτικής πίστης. Από το 1965 αρχίζουν οι συνεταιρισμοί να δημιουργούν τις ενώσεις τους κατά

περιφέρειες και σε εθνική κλίμακα. Στα 1971 υπήρχα 2.270 συνεταιρισμοί όλων των κατηγοριών με 692.794 μέλη. Από αυτούς οι 2.243 είναι αγροτικοί, από αυτούς 2.152 πιστωτικοί και εμπορίας αγροτικών προϊόντων, 21 παραγωγικοί, 34 κτηνοτροφικοί, 21 γαλακτοκομικοί, 11 αλιευτικοί, 4 πτηνοτροφικοί, 11 βυρσοδεψιών, 7 παραγωγικοί, βιοτεχνικοί, 6 καταναλωτικοί και 3 διάφοροι άλλοι.

Από το 1963 λειτουργεί η Κεντρική Συνεταιριστική Σχολή και εκδίδονται 2 συνεταιριστικά περιοδικά. Το 1973 ιδρύθηκε ξεχωριστό Υπουργείο Συνεταιρισμών.

Στις χώρες αυτές οι βασικές μορφές συνεταιρισμού είναι οι πιστωτικοί, προμηθευτικοί και πώλησης αγροτικών προϊόντων.

Οι περισσότεροι σε αριθμό συνεταιρισμοί είναι οι πιστωτικοί, οι οποίοι έχουν τις περισσότερες φορές μικτό χαρακτήρα και ασχολούνται με προμήθειες, πωλήσεις αγροτικών προϊόντων, κ.λ.π.. Οι παραγωγικοί συνεταιρισμοί στις χώρες αυτές είναι λίγοι.

Ζάμπια: Οι πρώτες προσπάθειες για ίδρυση συνεταιρισμού στη χώρα αυτή έγιναν μέσα στις συνθήκες της Αγγλικής αποικιοκρατίας από το 1932, όταν στα 1938 ιδρύθηκε ο πρώτος συνεταιρισμός εμπορίας καπνού. Μέχρι την απελευθέρωση της χώρας του 1964 το συνεταιριστικό κίνημα

δεν είχε πάρει ιδιαίτερη μορφή ούτε είχε αναπτυχθεί. Στα 1963 υπήρχαν 221 συνεταιρισμοί με 39.107 μέλη.

Μετά την ανεξαρτησία της χώρας το συνεταιριστικό κίνημα παίρνει γρήγορη ανάπτυξη με την ίδρυση και άλλων κατηγοριών συνεταιρισμών εκτός από αγροτικούς. Στα 1972 υπήρχαν 962 συνεταιρισμοί όλων των κατηγοριών. Από αυτούς οι 252 ήταν αστικοί και οι υπόλοιποι αγροτικοί. Από τους αγροτικούς οι 535 ήταν παραγωγικοί για την από κοινού καλλιέργεια της γης. Στα 1974 λειτουργούσαν 38 συνεταιρισμοί καταναλωτικοί - κρεοπωλεία - καθαριστήρια, 71 οικοδομικοί, 128 παραγωγικοί, εργατικοί και βιοτεχνικοί, 27 ανθρακωρυχείων και 2 αλιευτικοί.

Το συνεταιριστικό κίνημα καθοδηγείται από την Εθνική Ομοσπονδία Συνεταιρισμών Ζάμπιας, που ιδρύθηκε στα 1973 και στην οποία είναι ενωμένοι οι συνεταιρισμοί όλων των κατηγοριών. Ιδιαίτερη βοήθεια στο συνεταιριστικό κίνημα προσφέρει το Συνεταιριστικό Κέντρο της Λουσάκας, που ιδρύθηκε στα 1974. Υπάρχουν επίσης, 2 συνεταιριστικά κολλέγια και εκδίδεται ένα κεντρικό συνεταιριστικό περιοδικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Στις χώρες της Ασίας και της Αφρικής, οι οποίες απελευθερώθηκαν από τον αποικιακό ζυγό και απέκτησαν την κρατική τους ανεξαρτησία, διεξάγεται ένας αγώνας για την ανοικοδόμηση της εθνικής τους οικονομίας.

Οι κυβερνήσεις και τα κυρίαρχοντα κόμματα των περισσότερων αυτών χωρών, που είχαν μπει στο δρόμο της ανάπτυξης, είχαν σαν πρωταρχικό σκοπό την εξάλειψη των επιβιώσεων της αποικιακής κληρονομιάς, οι οποίες είναι πολύ ισχυρές στον τομέα της οικονομίας.

Οι χώρες αυτές στην πλειοψηφία τους προσπαθούν να ακολουθήσουν ένα δρόμο όχι τυπικά καπιταλιστικό για την ανάπτυξη της οικονομίας τους. Έχοντας την πείρα της αποικιακής καπιταλιστικής εκμετάλλευσης και των καπιταλιστικών βασάνων προσπαθούν οι χώρες αυτές να απελευθερωθούν και να ακολουθήσουν το δικό τους δρόμο, ανάλογα με τις δικές τους ιδιομορφίες και ανάγκες.

Η αγροτική οικονομία στις χώρες αυτές είναι ο βασικός κλάδος της εθνικής τους οικονομίας και μ' αυτήν ασχολείται το μεγαλύτερο ποσοστό τους πληθυσμού.

Για να λυθεί το πρόβλημα της γης, ανάμεσα στα μέτρα που πήγαν οι κυβερνήσεις των περισσότερων χωρών είναι και οι αγροτικές μεταρρυθμίσεις. Με τις μεταρρυθμίσεις αυτές, το πρόβλημα της γης, δε λύθηκε ουσιαστικά και αυτό γιατί πολλές εκτάσεις γης παρέμειναν στα χέρια των τσιφλικάδων και των μεγάλων καπιταλιστικών αγροτικών επιχειρήσεων. Εκείνο που έχει σημασία είναι το γεγονός ότι δημιουργήθηκαν καινούριες συνθήκες ανάπτυξης τόσο της αγροτικής οικονομίας όσο και της εθνικής οικονομίας. Οι καπιταλιστικές σχέσεις στις χώρες αυτές άρχισαν να αναπτύσσονται με πολύ γρήγορο ρυθμό στην αγροτική οικονομία. Ως συνέπεια αυτού είναι η πλατειά διεύρυνση της εμπορευματικής παραγωγής στο χωριό.

Μέσα λοιπόν, από τις ευνοϊκές αντικειμενικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν στις χώρες αυτές και σε συνδυασμό με την ενίσχυση των κυβερνήσεων, γεννήθηκε το συνεταιριστικό κίνημα, το οποίο αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς στην αγροτική οικονομία.

Οι συνεταιρισμοί αυτοί που δημιουργήθηκαν στις χώρες Ασίας - Αφρικής, παίζουν σήμερα μεγάλο ρόλο γενικά στην

οικονομική ζωή και ανάπτυξή τους, και ειδικότερα στην αγροτική οικονομία.

Οι συνεταιρισμοί αυτοί βοηθούν στη λύση μιας σειράς προβλημάτων της αγροτικής οικονομίας όπως είναι: η αγροτική πίστη, η πώληση των αγροτικών προϊόντων, η προμήθεια του αγροτικού πληθυσμού με είδη απαραίτητα για την άσκηση του αγροτικού νοικοκυριού, όπως με είδη βιωτικής ανάγκης.

Βασικός σκοπός του αγροτικού συνεταιρικού κινήματος στις χώρες αυτές είναι η διάλυση των φεουδαρχικών υπολειμάτων και η κοινωνικοοικονομική μετατροπή της αγροτικής οικονομίας.

Σ' αυτούς τους αγροτικούς συνεταιρισμούς συμμετέχουν κατά πλειοψηφία εύπορα στρώματα του χωριού και φυσικό είναι να εξυπηρετούνται πρώτα τα συμφέροντα αυτών. Με την πάροδο του χρόνου όμως, παρατηρείται ολοένα και μεγαλύτερη συμμετοχή των φτωχομεσαίων στρωμάτων του χωριού και η ωφέλεια από τους συνεταιρισμούς των στρωμάτων αυτών να γίνεται όλο και πιο σταθερή.

Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του συνεταιριστικού κινήματος των υπό ανάπτυξη χωρών της Ασίας - Αφρικής είναι ότι δημιουργήθηκε και αναπτύσσεται με τη βοήθεια του κράτους.

Οι δημοκρατικές οργανώσεις των χωρών αυτών δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο συνεταιριστικό κίνημα το οποίο βλέπουν ως ένα στοιχείο βασικό του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος.

Οι συνεταιρισμοί στις χώρες αυτές διακρίνονται για την ποικιλομορφία και την διαφορετική δράση τους από χώρα σε χώρα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στην τελευταία αυτή ενότητα της εργασίας μας, θα κάνουμε κάποιες συγκριτικές παρατηρήσεις, δηλαδή θα εντοπίσουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές του Ελληνικού συνεταιριστικού κινήματος και των συνεταιριστικών κινήματων της Ασίας και της Αφρικής αντίστοιχα.

Επίσης, θα διατυπώσουμε και κάποιες προτάσεις για την παραπέρα και συνάμα καλύτερη ανάπτυξη των συνεταιρισμών στις περιοχές αυτές.

Έτσι λοιπόν, οι ομοιότητες των συνεταιριστικών κινήματων στις προαναφερθείσες χώρες είναι οι εξής:

1. Αγώνας για την απαλλοτρίωση της τσιφλικάδικης γης στην Ελλάδα.
2. Αγώνας για την απελευθέρωση από την αποικιακή καπιταλιστική εκμετάλλευση (ΑΣ-ΑΦ)
3. Προσπάθειες για την ανάπτυξη και την ορθοπόδηση της εθνικής τους οικονομίας.
4. Αγροτικές μεταρρυθμίσεις ως λύση για το πρόβλημα της γης.

5. Δημιουργία ευνοϊκών αντικειμενικών συνθηκών για τη γέννηση του συνεταιριστικού κινήματος.
6. Δημιουργία υποκειμενικών συνθηκών.
7. Σημαντική ανάπτυξη αγροτικής οικονομίας (σκοπός)
8. Συμμετοχή και βοήθεια του κράτους για την ανάπτυξη συνεταιριστικού κινήματος.
9. Ανάπτυξη διαφόρων μορφών συνεταιρισμών.
10. Δημιουργία συνεταιριστικών σχολών και έκδοση συνεταιριστικών περιοδικών και εντύπων.
11. Ψήφιση νόμων για τους συνεταιρισμούς.

Εκτός όμως από τις παραπάνω ομοιότητες έχουμε εντοπίσει και κάποιες διαφορές, οι οποίες είναι οι εξής:

- α) Στην Ελλάδα το συνεταιριστικό κίνημα έχει εξελιχθεί και εξακολουθεί να εξελίσσεται με ταχείς ρυθμούς, σε αντίθεση με τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής που εξετάσαμε.
- β) Στην Ελλάδα έχουν εξελιχθεί οι συνεταιρισμοί σε όλες τους τις μορφές.

Έχουμε πιστωτικούς, παραγωγικούς, καταναλωτικούς, όπου το σύνολο των καταναλωτικών συνεταιρισμών είναι «Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ ΚΟΝΣΟΥΜ», κ.λ.π., σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από ότι στις Ασιατικές και τις Αφρικανικές χώρες που μας απασχόλησαν.

γ) Μία βασική διαφορά είναι και αυτή της συνεταιριστικής νομοθεσίας.

Η Ελλάδα δεν επαρκέστηκε στη δημιουργία του πρώτου συνεταιριστικού νόμου, αλλά επιδίωξε την εξέλιξή του, με κάποιες τροποποιήσεις.

δ) Επίσης, μian άλλη διαφορά είναι ότι στις χώρες της Ασίας και της Αφρικής οι συνεταιρισμοί έχουν τη μορφή συνεταιριστικής εταιρείας και διέπονται από τους κανονισμούς των εταιρειών, κάτι που δεν συνέβη στη χώρα μας.

ε) Στις Ασιατικές και στις Αφρικανικές χώρες το κράτος είναι αυτό, που ενθαρρύνει κατά μεγάλο ποσοστό την ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών. Φυσικά το κράτος δεν αποσκοπεί μόνο στην εξάπλωση των συνεταιρισμών και της οικονομικής τους δράσης, αλλά κατά κύριο λόγο στα δικά του ωφέλη. Από αυτό δεν μπορούμε να εξαιρέσουμε την Ελλάδα. Όμως το ποσοστό συμμετοχής του κράτους στους συνεταιρισμούς είναι κατά πολύ μικρότερο από ότι στις παραπάνω χώρες.

Πέρα όμως από τις ομοιότητες και τις διαφορές που αναφέραμε εκείνο που πρέπει να τονιστεί είναι το γεγονός ότι τόσο η Ελλάδα όσο και οι Ασιατικές και Αφρικανικές χώρες που εξετάσαμε αγωνίζονται και θα εξακολουθούν για πολλά ίσως χρόνια, να αναπτύξουν την αγροτική τους οικονομία.

Επίσης, προσπαθούν μέσα από τους συνεταιρισμούς τους να ορθοποδήσουν οικονομικά και να καλυτερεύσουν το βιοτικό τους επίπεδο. Ακόμα μέσα από τους συνεταιρισμούς προσπαθούν να κερδίσουν την αυτονομία τους, και να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τον κρατικό μηχανισμό και τον ανταγωνισμό. Φυσικά για όλα αυτά χρειάζεται πολλή δουλειά και πολύς αγώνας.

Εκτός όμως από αυτές τις γενικές παρατηρήσεις και τις συγκρίσεις ανάμεσα στο συνεταιριστικό κίνημα της Ελλάδας και των χωρών Ασίας - Αφρικής καλό θα ήταν να παραθέσουμε κάποιες δικές μας προτάσεις που αφορούν την παραπέρα ανάπτυξη των συνεταιρισμών στην Ελλάδα.

Είδαμε παραπάνω ότι το κράτος επεμβαίνει σχεδόν καταλυτικά στους Συνεταιρισμούς. Επίσης, γίνεται λόγος για χρησιμοποίηση των Συνεταιρισμών από το κράτος για την άσκηση της δικής του πολιτικής και την εξασφάλιση των δικών του συμφερόντων.

Η πρακτική αυτή έρχεται σε αντίθεση με τη Συνεταιριστική Ελευθερία, αλλά και με τις βασικές του αρχές.

Αν το κράτος δεν επενέβαινε καταλυτικά μέσα στη διοίκηση των Συνεταιρισμών και αν υπήρχε περισσότερη ελευθερία απόψεων και κινήσεων των μελών ανεξαρτήτου πολιτικής πεποιθήσεως και προσωπικών συμφερόντων, αυτό θα ήταν ένα

ακόμη καθοριστικό βήμα για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Επειδή όμως τα συνεταιριστικά κινήματα και οι συνεταιριστές δεν μπορούν και δεν πρέπει να μένουν ούτε αδιάφοροι αλλά ούτε και ουδέτεροι, αναγκαστικά κάποιες φορές θα πρέπει να συνεργάζονται ή να συμμαχούν με τις πολιτικές δυνάμεις που αγωνίζονται για τη λύση των προβλημάτων τους. Έτσι, δεν μπορούν οι συνεταιρισμοί να αποκοπούν εντελώς από τον κρατικό μηχανισμό, όπως επίσης δεν μπορούν να βρίσκονται και έξω από το πολιτικό παρασκήνιο και τα πολιτικά δρώμενα. Αυτό που πρέπει να κάνουν είναι κάθε φορά να επιλέγουν τις μεθόδους εκείνες που θα είναι πιο κοντά στην πραγματοποίηση των επιδιώξεών τους.

Επίσης, πρέπει να πούμε ότι οι συνεταιρισμοί διέπονται από κάποιες αρχές. Αυτές οι αρχές δεν πρέπει να μένουν όπως έχουν. Κάθε φορά πρέπει να εξετάζονται οι συνθήκες στις οποίες μπορούν να εφαρμόζονται. Αν η περίπτωση το απαιτεί καλό θα ήταν, μετά από πολύ σκέψη και μελέτη, τα μέλη και η διοίκηση των συνεταιρισμών να τροποποιούν τις αρχές ή ακόμα να γίνεται δεκτή και η αλλαγή κάποιας ή κάποιων από αυτές.

Βασική προϋπόθεση όλων αυτών είναι η γνώση και η επιστημονική κατάρτιση των μελών των συνεταιρισμών. Η συνεταιριστική διαπαιδαγώγηση των μελών είναι βασικός παρά-

γοντας ανάπτυξης των συνεταιρισμών. Τα μέλη πρέπει να ξέρουν τι θέλουν με το συνεταιρισμό τους και τι απαιτεί ο συνεταιρισμός από αυτά. Επίσης, πρέπει η μόρφωση που θα πάρουν να είναι ειδική και γενική τόσο απέναντι στην κοινωνία, όσο και στο συνεταιρισμό.

Οι συνεταιρισμοί σήμερα έχουν ανάγκη η στελέχωσή τους να γίνεται από κατάλληλα εκπαιδευμένα μέλη, που να ξέρουν πως να στελεχώσουν, να διοικήσουν, να οργανώσουν και να αντικρούσουν με επιτυχία απόψεις που δεν είναι σύμφωνες με τις συνεταιριστικές αρχές.

Επειδή, όσον αφορά την εκπαίδευση των στελεχών - μελών των συνεταιρισμών, η χώρα μας βρίσκεται σε μεγάλη καθυστέρηση από τις άλλες χώρες, και επειδή ο κρατικός μηχανισμός δεν μεριμνά γι' αυτό επίτηδες, θα πρέπει οι ίδιες οι συνεταιριστικές οργανώσεις να επιμεληθούν της συνεταιριστικής εκπαίδευσης.

Έτσι λοιπόν, θα πρέπει να ιδρυθούν κατώτερες, μεσαίες και ανώτερες συνεταιριστικές σχολές και κέντρα. Επίσης, πρέπει να ενισχυθούν και να αναπτυχθούν οι ήδη υπάρχοντες σχολικοί συνεταιρισμοί.

Το κράτος από την πλευρά του πρέπει να ιδρύσει Ανώτατη Συνεταιριστική Σχολή στην οποία να ανατεθούν καθήκοντα συνεταιριστικής έρευνας.

Επίσης, να εκδίδονται όσο το δυνατόν γίνεται περισσότερα συνεταιριστικά έντυπα και περιοδικά.

Βασική προϋπόθεση όλων αυτών είναι και το εξής: Στις ήδη υπάρχουσες συνεταιριστικές σχολές τα εγχειρίδια που δίδονται στους σπουδαστές να ανταποκρίνονται στα γεγονότα των πλησιεστέων χρονικών ετών.

Ένα άλλο σημείο στο οποίο πρέπει να σταθούμε είναι η αναγκαιότητα της δραστήριας συνεργασίας των συνεταιρισμών σε όλους τους τομείς και τα επίπεδα.

Επειδή έχει αποδειχθεί ότι κάθε εμπόδιο μπορεί αποτελεσματικά να αντιμετωπισθεί μέσα από τη συνένωση και τη συνεργασία, οι συνεταιρισμοί συνεργάζονται μεταξύ τους για την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού τους με τα μονοπώλια και τις πολυεθνικές εταιρίες. Εξ' ου και η προσπάθεια που γίνεται σήμερα για τη δημιουργία μαζικότερων και μεγαλύτερων συνεταιρισμών κάθε μορφής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αβδελίδης Π., Ο συνεταιρισμός στις συνθήκες του
καπιταλισμού. Αθήνα 1978, GUTENBERG
- Δασκάλου Γ, Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί,
Αθήνα, 1992, Σύγχρονη Εκδοτική
- Καπογιάννη Δ., Τσουραμάνη Χρ.,
Συνεταιριστικός Κώδικας, Αθήνα - Κομοτηνή,
1989, Σάκκουλας
- Κιντής Στ., Κώδικας Συνεταιρισμών, Αθήνα - Κομοτηνή,
1992, Σάκκουλας
- Μαυρόγιαννη Δ., Κασσαδέτη Δ.,
Νομοθετήματα Συνεταιριστικού Δικαίου,
Αθήνα - Κομοτηνή, 1993, Σάκκουλας
- Τσουραμάνη Χρ., Σημειώσεις Συνεταιριστικής Νομοθεσίας,
Μεσολόγγι, 1996
- Χαραλάμπους Κ., Ελληνικό Συνεταιριστικό Κίνημα,
Αθήνα, 1992, Γόρδιος